

KANTELUT

Oikeuskanslerinvirastoon ja eduskunnan oikeusasiamiehen kansliaan on saapunut 13.6.2017 lukien useita kanteluita, joissa on kysymys lähinnä siitä, että valtioneuvoston kokoonpano pysyi ennallaan sen jälkeen, kun osa perussuomalaisiin kuuluneista kansanedustajista, mukaan lukien ministerit, muodosti puolueen johdon vaihduttua oman Uusi vaihtoehto -nimisen eduskuntaryhmän.

Kanteluissa epäillään lainvastaiseksi sitä, että valtioneuvosto jatkoi toimintaansa entisessä kokoonpanossaan ilman eronpyyntöä, vaikka osa ministereistä ei enää edustanut perussuomalaisia eivätkä he ole sellaisen rekisteröidyn puolueen jäseniä, joita olisi voinut edellisissä vaaleissa äänestää. Lisäksi on epäilty, ettei ulkoasiainministeri Timo Soini täytä perustuslain vaatimusta ministerin rehellisyydestä, koska hän erosi puolueestaan, vaikka hän oli blogissaan ilmoittanut, ettei näin tekisi.

Eduskunnan oikeusasiamies on siirtänyt hänelle osoitetut kantelut oikeuskanslerinvirastoon valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävienjaosta annetun lain 3 §:n nojalla.

RATKAISU

Perustuslain 60 §:n 1 momentin mukaan valtioneuvostoon kuuluu pääministeri ja tarvittava määrä muita ministereitä. Ministerien on oltava rehellisiksi ja taitaviksi tunnettuja Suomen kansalaisia.

Kyseessä olevien kanteluiden käsittelyn kannalta keskeinen perustuslain säännös on perustuslain 60 §:n 2 momentti. Siihen on kirjattu yksi valtiosääntömme tärkeimmistä periaatteista: valtiollisen päätöksentekojärjestelmämme parlamentaarisuus. Ministerit ovat virkatoimistaan vastuunalaisia eduskunnalle.

Hallituksen on kaikissa vaiheissaan nautittava eduskunnan luottamusta. Perustuslain 64 §:n 2 momentin mukaan tasavallan presidentin on myönnettävä ero valtioneuvostolle tai ministerille, jos tämä ei enää nauti eduskunnan luottamusta.

Perustuslain 64 §:n 2 momentin perusteluissa (hallituksen esitys 1/1998 vp eduskunnalle uudeksi Suomen Hallitusmuodoksi, s. 115) todetaan, että ”momentissa säädettäisiin eron myöntämisestä valtioneuvostolle tai ministerille, jos tämä ei enää nauti eduskunnan luottamusta. Parlamentarismin periaate edellyttää, että valtioneuvoston tai ministerin tulee pyytää eroa, jos eduskunta on ilmaissut epäluottamuksensa. Presidentin on kuitenkin tällöin myönnettävä ero siinäkin tapauksessa, ettei valtioneuvosto tai ministeri sitä itse pyytäisi”. Oikeudellisesti merkityksellistä valtioneuvoston kokoonpanon pysyvyyden kannalta on siis se, nauttiiko valtioneuvosto eduskunnan luottamusta vai ei.

Eduskunnan luottamus hallitukseen voidaan yksittäisen asian eduskuntakäsittelyssä äänestysmenettelyssä mitata. Lisäksi hallitus voi perustuslain 44 §:n ja valtioneuvoston kokoonpanon merkittävästi muuttuessa 62 §:n mukaisessa tiedonantomenettelyssä saattaa hallituksen nauttimaan eduskunnan luottamusta koskevan asian eduskunnan käsiteltäväksi.

Valtioneuvosto on 15.6.2017 antanut eduskunnalle perustuslain 44 §:n 1 momentissa tarkoitettua tiedonannon (VNT 1/2017 vp), jossa todetaan muun ohella, että ”hallituksen parlamentaarissa pohjassa on 13.6.2017 tapahtunut merkityksellinen muutos, joka ei vaikuta hallituksen kokoonpanoon. Perussuomalaisten eduskuntaryhmästä erosi 20 kansanedustajaa, jotka muodostivat oman eduskuntaryhmän nimeltä Uusi vaihtoehto (uv) – Nytt alternativ (na). Kaikki Perussuomalaisten eduskuntaryhmään ennen muutosta kuuluneet viisi valtioneuvoston jäsentä siirtyivät uuteen eduskuntaryhmään”. Tiedonannossa todetaan edelleen, että ”valtioneuvoston jäsenten tulee nauttia eduskunnan luottamusta. Tämä tiedonanto antaa eduskunnalle mahdollisuuden keskustella hallituksen parlamentaarista pohjasta ja tarvittaessa äänestää hallituksen luottamuksesta”.

Eduskunta on täysistunnossaan 20.6.2017 äänestyksen jälkeen päättänyt, että valtioneuvosto nauttii eduskunnan luottamusta (ks. PTK 73/2017 vp).

Perustuslain 108 §:n 1 momentin mukaan oikeuskanslerin tehtävänä on valvoa valtioneuvoston ja tasavallan presidentin virkatoimien lainmukaisuutta. Oikeuskanslerin tulee myös valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tehtävänsä hoitaessaan oikeuskansleri valvoo perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista (1 momentti).

Oikeuskanslerin on pyydettäessä annettava presidentille, valtioneuvostolle ja ministeriöille tietoja ja lausuntoja oikeudellisista kysymyksistä (2 momentti).

Päätöksenteko hallituksen luottamusta koskevassa asiassa kuuluu edellä todetun mukaisesti eduskunnalle, joka on asiassa päätöksensä tehnyt. Pääministerin menettelyn osalta voidaan todeta, että hän on asianomaisten ministereiden eduskuntaryhmässä tapahtuneiden muutosten jälkeen saattanut hallituksen luottamusta koskevan asian joutuisasti eduskunnan käsiteltäväksi.

Jo kantelukirjoituksissa mainitussa eduskuntaryhmässä tapahtuneiden muutosten alkuvaiheessa olen arvioinut kysymystä siitä, oliko tuossa vaiheessa, siis jo ennen hallituksen luottamusta koskevan asian saattamista eduskunnan käsiteltäväksi, käsillä tilanne, jossa hallituksen toimintaedellytysten puuttumisen takia pääministerin olisi tullut jättää hallituksensa eronpyyntö perustuslain 64 §:n 1 momentin mukaisesti. Tuossa yhteydessä muodostamaani kantaan viitaten nyt käsillä oleviin kanteluasioihin vastauksena totean, että pääministerin menettelyssä tuotakaan osin ei ole ilmennyt mitään sellaista, mikä vuoksi minun valtioneuvoston päätöksenteon laillisuuden valvojana olisi tullut ryhtyä laillisuusvalvonnallisiin toimenpiteisiin.

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

Siltä osin kuin eräissä kanteluissa on epäilty sitä, täyttääkö ulkoasiainministeri Timo Soini perustuslain 60 §:n mukaista rehellisyyttä koskevan kelpoisuusvaatimuksen, viitataan oikeuskanslerin aiempaan ratkaisuun, jonka mukaan ”perustuslaissa ei ole säännöstä siitä, että oikeuskanslerin tehtäviin kuuluisi oikeudellisesti arvioida, onko ministeri menettänyt kelpoisuutensa. Oikeuskansleri voi ottaa kantaa ministerin toimen hoitamiseen vain perustuslain 108 §:n 1 momentissa ja perustuslain 112 §:n 1 momentissa säädetyn laillisuusvalvontatehtävän puitteissa taikka perustuslain 108 §:n 2 momentin oikeudellisten lausuntojen antamista koskevan tehtävän johdosta” (oikeuskanslerin päätös 11.4.2013, dnro 449/1/2013 ym.).

Vielä totean tiedoksi siltä osin kuin kanteluissa on epäilty valtioneuvoston kokoonpanon laillisuutta sillä perusteella, että osa sen jäsenistä ei enää ole rekisteröidyn puolueen jäsen, ettei laki edellytä ministereiltä jäsenyyttä puolueessa.

Edellä todettuun viitaten kantelut eivät ole aiheuttaneet laillisuusvalvonnallisia toimenpiteitä.

Oikeuskansleri

Risto Hiekkataipale

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Laura Pyökäri

OIKEUSKANSLERINVIRASTO
